

բարձրձեւ մարդկային բարձր ի-
գէտները, որոնք յայտնված են ե-
ղև մեր հայրենիքի մեծ իշխան-
ների և մեծ մարդկանց բերանով:
Հարգանք գէպի բոլոր դասանու-
թիւնները, հաւասար տեղ արե-
գակի ճառագայթների տակ ա-
մեն ազատ մրցութեանը: Ըմն-
քի համար, լինի նա հրեայ թէ
քրիստոնեայ, ամեն պատիւ վայե-
լելու նոյն իրաւունքը և նոյն վար-
ձատրութիւնը արժանաւորու-
թեան համար, — ահա մեր ազա-
ղակը:”

Մենք այդ գեղեցիկ և ճշմա-
րիտ մարգաւթը խօսքերին ոչինչ
չունենք մեր կողմից աւելացնե-
լու: Ըյդ խօսքերը պատիւ են
բերում լուսաւորված ազգի ազ-
նի ներկայացուցիչներին:

Կաւելացնենք միայն որ այդ
բողբը անորազրկան է եղև
Իրդիկնի գերմանական կատելիգե-
ցիային պատկանող եօթմաստուն
և չորս ամենանշանաւոր անուն-
ներով:

Գ. Ա.

Ինչպիսի ընդունել իմ անկեղծ յարգանաց հա-
ւաստիքս:

Յամար կանգնանայ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՐԻՔՐ

Արո՞ջեան «Մշակի» բանասիրապատկերը
1881 թի համար ապրիլի սկզբի է այդ պատճա-
ռով մենք յայտնում ենք, որ մեր խնայաբա-
տանքը բաց է լինում ամեն որ բացի կի-
րակի օրերից, առաւօտեան 10 ժամից մինչև 2
ժամ և կես օրից յետոյ 4 ժամից մինչև 6 ժամ:

Մարդաբարձի լրագիրները հարգում են,
որ կեղծ տպուց սկզբու է Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՐԴ-
ԳՈՒՄ մի նոր ուսուցող ամենօրեայ մեծ թերթի
հրատարակութիւն, «Կարգ» վերնագրով (Поря-
док): Այդ լրագիրը խնայողված կը լինի
«Вѣстникъ Европы» անագիրը խնայողութեան
անգամներով համար, որոնք գրատարութիւն
ունեն, ինչպէս օրինակ պրօֆէսոր Մոզեսով,
իսկնք հիննկ մի նոր լրագիր, ձեռք որ խնայող,
որ «Порядок» լրագիրը ձեռնդէ գործը կը ցայ,
խնայողութեան լինելով նման ձեռքերով, թողնելն
իրանց գրատարութիւնը և միայն նոր լրագիր
խնայողութեան նա:

Ս. Պետերբուրգի «Peters. Herald» գերմանա-
կան լրագիրը լսել է, որ կատարութիւնը գի-
տաւորութիւն ունի քիմիկ Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՐԴԻ
Իրատարութեան գլխավոր (главнше Правовѣде-
нія) և այսուհետ իրատարները պարտաւորու-
ղործը յանձնել միմիայն համալսարաններին:

Այս ուղղութիւնը որ բացվում է ԹԻՖԼԻՍԻՈՒՄ
առաջին մասնաւոր բժշկարան կրթիկի հիւանդ-
ների համար բժշկարան Պօլիտեխնիկական
լրագիրները Միւս բժիշկներ, որոնք մասնակցու-
ն են բժշկարանին սրանք են. Նաւասարդեան,
Իւզգովսկի, Սաւաթի, Գաւաղիսիանց և Լուս-
կիլի: Ընդը կարող անդրոջ արտոյ չը ցանկա-
նալ կատարեալ անդրութիւն այդ օգտուէտ հիմ-
նարկութեանը:

Ստացանք ԱՊՐԻԼԻՑ Գ. Բաղդասար Աղայանե-
ղից 15 բաղդ յոգուտ Վասպուրական սովակ-
նիկ Արց. Արց. Գուսմարը Նաւասարդեան Էջնակ
պարտենից: Ամսուս Գաւանձեանց 5 ր., Բաղ-
դասար Աղայանեց 3 ր., Կիլիկ Բաղդասար 3
ր., Յարութիւն Կերակեանց 3 ր., Աղայան
Կազմողով 1 ր.: Ընդամենը 15 բաղդ փոսի
ճախոր վճարել է պ. Աղայանեց:

Միջ գրում են Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՐԴԻՑԻՑ, որ այդ-
տեղի հայ ուսանողները ստորագրութիւն են
բացել յոգուտ թիւրքաց շայտասանի սովա-
տանչների, բացի սրանից չուսող գրատարու-

թիւն ունեն սալ մի թատրոնական ներկայա-
ցում անարկի լեզուով նոյն նպատակով: Կուս-
կի են մայրաքաղաքի մեր հայ ուսանողների շնո-
քեր օգնութիւն հասցնել սովատանջ թիւրքաց
շայտասանին, որ, ինչպէս երևում է այլ ևս ոչ-
ինչ յայտը պետք է դիվ եւրոպայի օգնութեան
փառ թող մեր ուսանողներին նստեն ամեն
գրատարակ մի մարդիկ: Ճշմարիտ հայի առջև
գրում է լայն հասարակ մարդասիրական և ազա-
ւորական այդ գործում:

Յոգուտ Կ. Պօլիկ «Միացեալ ընկերութեան»
ստացանք 5 բաղդ ԱՍՏՍԻՍԻՍԻՑ, պ. Ս. Սի-
րգեանեցից:

Միջ գրում են Ս. Պետերբուրգից նստեալը:
Այստեղ ներքեան պ. Վ. Կուրչի խնայողու-
թեան լրագիր է բնագիրը «Պատմութեան գրատարու-
թեան պատմութիւնը» IV տետրը Անս Ռուսաց
միւնագիրը «Всеобщая Исторія Литературы
сост. по источникамъ и новѣйшимъ изслѣдо-
ваніямъ при участіи русск. ученыхъ и ли-
тераторовъ, подъ редакціею В. Ө. Корша (Визн.
IV. С.-Петербург, изд. Карла Риккера, Невск.
№ 14, 1880 г.): Պ. Կուրչը իր գեղեցիկ գործը
ձեռնարկել է ազգայութեանը Ս. Պետերբուրգի
համալսարանի մի բանի արեւելագետների, որոնց
թիւում է և մեր գիտական պրօֆէսոր Կերկովը
Պատմական: Վերջին յորտաձի միւնագիրն է
„Очеркъ Исторіи древней Армянск. литера-
туры К. П. Патканова. Древнѣйшіе остатки
армянской письменности. Географическія осо-
бенности Арменіи. Ея историческія судьбы.
Церковно—христіанскій характеръ армянской
литературы. Армянскіи литература до на-
шествія арабовъ.“ Մեր պատրաստական ենք հրա-
պարտութեան մեր համակիրները յայտնել մեր
յարգելի գիտնականին, որ իր այս նոր երկա-
սիրութեանը մեծ մասնակցութիւն է մասնաշա-
նում իր ազգին. այսուհետ հայոց գրականու-
թիւնը իր ժայռիւն տեղը պիտի բանի տար-
ագրի գրականութիւնների շարքում: Յայտնենք
որ «Պատմութիւնը» խնայողութիւնը յանձն կատ-
րութեանը սալ այդ գրքումը հայերէն լեզուով
և կը հրատարակի իր ամառային մէջ:

Եւսուտ ԹԻՖԼԻՍԻՍԻՑ հայոց մտական թատրո-
նական խումբը սալու է ԷՆԿԱՅԻՆ «Հայկա»
տրիբունները Պօլիկ թատրոնում: Ասում են
որ սալաջին ներկայացումն համար բոլոր սոս-
տակները անվանում են:

ՄԵՏԵՐԻՆ ԵՍՄԻՈՒԹԻՒՆ

Գ. Ա. Սիւրբեանի լրագիրը, ինչպիսի բարեհաճեց
ձեք «Մշակի» մէջ անկեղծում տեղ չարքեք
այդ իմ երկտող նամակս:

ՄԵՏԵՐԻՆ ԵՍՄԻՈՒԹԻՒՆ

Գ. Ա. Սիւրբեանի լրագիրը, ինչպիսի բարեհաճեց
ձեք «Մշակի» մէջ անկեղծում տեղ չարքեք
այդ իմ երկտող նամակս:

ՆԵՐՔԻՆ ԵՍՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՍԱԿ ԴԶԱՐԻՑ

Կոնտրոլի 11

Արո՞ջեան շատ անգամ պատահել է որ մի և
նոյն գիրքը երկու գնատան անձինք են թարգ-
մանի հայերէն, այնպէս որ մէկը աշխատութիւն
նր միտա գործ է անցել, ուստի նախ համարելի
չլսանել, որ ևս ձեռնարկել եւ արդէն թարգմա-
նիկ լինի ստանդինիստից գործը: Ինչպիսի
մանկավարժական նամակները, որը, որքան ինձ
չայտնի է, զիս չը կայ հայերէն թարգմանում
Կիրքը, զիս թարգմանութեան, անտարիք եւ ա-
ռաւորելի: Թիֆլիսի հայերէն գրքերի հրատա-
րական ընկերութեանը՝ ապագորութեան համար,
եթէ միայն նա յարմար կը համարէ այդ գիրքը
ի յոյս անել:

Մեծանախարհ խնայողի, ինչպիսի բարեհաճեց
ձեք «Մշակի» մէջ անկեղծում տեղ չարքեք
այդ իմ երկտող նամակս:

սիկ հետաքրքրում են հարաբերութեանը: Այդ
ամենը ստարաբարձար գրքի է սաւանց բացա-
ւաթեան տարաց կրթութեան և վերաբերում:
Ազգայն օրենքն և այդտեղ մտապահ է բաղ-
մայաւոր հայ կիւր: Բացց այն ինչ բարձրին
չայտնի է այն խոսքիները, թէ կիւր այն իրա-
ւանքն ունի, ինչպէս տարածողը, թէ նրա
կրթութիւնը ինչպէս և տարածողներ անհրաժեշտ
է, թէ վերջապէս ստանց կրող կրթութեան ան-
կարելի է մտածել և բնասմանի վերանորոգու-
թեան և մինչեւ անգամ տարանայի կանոնա-
ւոր կրթութեան մասին:

Կարս, որտեղ նստում են կրող վրա, կրքի մի
հասարակ անտեղ վրա, երևում է, որ չեն սի-
րանք նրան աւելի լուստարած ներկայացնել
իսկ գիւղական կրող կրթութեանը, այդպիսիների
համար կարող է մինչև անգամ աւելորդ ան հա-
մարձել: Եւ իրարի, ինչ հարկատու է գիւղական
կրող լուստարութիւն, մինչդեռ նրա կրանքը
միայնակ արդար է. գործը զայ այդ չլինում:
Չը կրք ոչ մի հարս վարել օրին, կեանք—ան-
հարկն է, որովհետեւ գրա համար հարկատու են
նիսիական միջոցները: Ազգայն օրենքն նա միայն
սիրի անարկի կանխարգրի ճանր հարկաւոր-
ներն, երկրակաւ միասնակ կեանքի երանա-
կին և արքի. սաւանց փոփոխութեան—այնպիսի
ինչպէս սարքի են ինչ նամարները, թողնելով
մի կողմի ան խնայողները, ճանր արդարեւ,
որտեղ շատով չեն գիւղական աղքատիկ կեան-
քին: Այդ անտեղ գրատարութեանը ըստ երե-
ւոյթին ունեն այնքան ճանր կողմեր, բացց
իսկական ապագայանում են այն, ինչ որ ու-

ղում են ներքեւ: Միջ գիւղական օրիորդաց
կրթութիւնը երեւակայութիւն է, միջէ նա յա-
տուտ էլ գիւղական աղքատիկ կեանքին և ան-
հրաժեշտ պայման նրա բարօրութեան: Էջնակ
միայն այն պատճառաւ, որ գիւղական կեանքը
աղքատ է—գիւղացու կրող աւելի է նարկատու
կրթութիւն, որ նա կարողանայ ստանալ իր աշ-
խատարք աւելի խնդը կրողով արտադրել,
կեանքի միջոցները լայնացնել, ժամանակի և
աշխատանքի կորուստը կարճել և հետագայս բա-
րոր կեանքը բարձրել: Այդ ճանրարութիւնը ա-
մենին վարուց արդէն յայտնի է, այնպէս որ
բացատրութեան կարելի չունեն: Այդ օրում է, թէ
նայել նա ճիշդարկայի ու Անկերպի կրթութե-
անների ու ստանդինի վրա: Կարելի, իրա-
քանչիւր երկրի բարօրութիւնը կախումն ունի
ուրիշ շատ արտանտներէր, բացց չը պիտի մե-
տաւոր, որ բնակիչների կրթութեանը այդ պատ-
ճառները մէջ գրքի է գլխավոր գիւրն է խաղում
կրթութիւնը ստեղծ մեր պատեղ հասկանում
ենք ամենից սաւանց ոչ թէ որ և ինչ ներկայա-
կան կրթութիւն—այլ և ստորական լուս կրթու-
թեան, ըստ որում սաւանց այդ վերջինի միտք
չունի և մասնացիտական տեխնիկական կրթու-
թիւնը: Այդ ճանրարում և ու գիտ թէ ինչպէս
գիւրն է հասկանում չը զարգացած մարդը ա-
մենաստարակ քանն անգամ, օրինակ միտապահ
գիւղի նամակութիւնը—մի կողմով ան լուս գի-
տէ մեր հասարակ գիւղական մտղայի բնու-
թեան ու ստանդինի կեանքը, նա մասնաւոր
կեանքը, որտեղ ստանարակ աւելի անարդարացի
են և աւելի նախապայարված, քան տարածարկ

—նա կարող է հասկանալ գարջի նամակու-
թիւնը բնասման կեանքի վրա զրա վերաբեր-
ման ու կը ցանկան, որ սուն անտուհին ու-
նենայ ոչ միայն սաւանց միտապահութիւն, այլ և ա-
ռաղջ բանականութիւն ու լուս կրթութիւն: Կրող
բարձր նամակութիւնը բնասմանի մէջ սարկում
է ցանկ ամեն մի գարջեան մարդու նրա ներ-
կայ անտիպիկ պարտեան վրա և գրողն է
ցանկալ կանանց կրթութեան գարջանները: Այ-
նը—բնասմանի մասին է, սարգընագի նրա իր-
նամակութեան է յանձնված նոր անող սերկի
ճակտագիրը մինչև անգամ գիւղական կեան-
քում տարածողը շատ պատճառներով է կարող
հարկել իրան իր երեկտող զարգացողու-
թեանը—նա աւելի շատ է բացաղայ մի-
նում տանել և կան տեղի, գրող նա տանը մի-
նում է մի քանի ամիս, իսկ միտաղայ ժամա-
նակները անց է կացնում բնասմանից նա ու աշ-
խատանքի մէջ: Մենք այնքան շատ ենք բնու-
թեան կեանքի անտիպիկ երեւակայութիւն, որ անցը
բացը գրքի է ոչինչ էլ չիցնում մեզ այն պար-
տարութեանը մասին, որտեղ սերտ կարգով
են այդ բարի նա և այն պարտել մասին, որ-
տեղ բնակ է բնասմանի մի վրա: Մենք սարքն
նամակութեան ենք տանել թէ ինչպէս են գա-
տիպարկութիւն երեկտող աղքատ բնասմանի-
նում, որ գիւղատարան են հասկանում զրա
պարտութեանը, բարձր մի մտղայ ինչպէս բա-
ցարում է մեզ մանկավարժութիւնը: Կրողական
երեւակն ձեռք որ մեր կրթիկ կարող է ու ման-
քում է սովորում թէ էլ, թողնում են նրան քր-
նութեան ու կեանքի պարտարանի ազդեցու-

Նորիւրում հետազոտող մեզ հարողից
պարտական գործերի ածողութեան մասին
քիւրդերի գէմ որոնք թափվել էին թիւր-
քայի, սահմանակից Ատրպատական պարսից
նահանգը: Լեւառքը չէ երևում թէ պար-
կական գործերը ինչտեղ ունենան ածողու-
թիւն, կամ թէ շահին հպատակված զերկու
սասանողներին անունները որոնք են:

Շէ ինչ Կրագուլլահի առաջնորդութեանը
քիւրդերի յարձակումները Ատրպատական
սահմանակից երկրների վրա անկարելի չէ:
Այդ յարձակումները կարելի է մեկնել ցան-
կաթեանը կողպակ սահմանակից երկրի:
Այդ յարձակումները մինչև անգամ կարե-
ւի էր մեկնել ցեղական թշնամութեանը
կամ մի անարականութեանը արտա-
տեղիների պատճառով, եթէ հետեւեալ
անցքերը չը բացատրէին այդ յարձա-
կումները:

Փիւրքաց քիւրդերը յարձակվում են Պարս-
կաստանի ամենահարուստ նահանգի վրա,
քանի որ այդ պետութեան յարտերու-
թիւնները թիւրքայի հետ բարեկամական
են: Փիւրքաց պարսից իշխանութեան կող-
մից արգելքների չեն հանդիպում, ընդհա-
կաւակը նրանց օգնում են իրանց հաւա-
տակները և նրանց թիւր հասնում է
15,000—20,000: Սա հասարակ արշաւանք
է կողպակուր նպատակով:

Թէ թիւրքաց և թէ պարսից քիւրդերը
գիւղատարակ թափառական, անասնաբա-
նահարկներ պարտաղ ժողովուրդ են թէ
պարսից և թէ թիւրքաց Վիւրդիստանի
մէջ այնպիսի քաղաքներ կան, որտեղ բնա-
կեցրած են զաղթած տարրերով՝ հայերի,
նեստորականներով, յոյներիով և հրէաներով:
Վիւրդից չունեն անպիսի այնպիսի օջախ
ինչպէս զո հասկանալի է եւրոպացում
Վիւրդի համար ամեն տեղ լու է, որտեղ
նա իր ցեղի հետ դնում է իր սե վանքը
և եթէ կան քիւրդական գեղեղի, նրանք
գարնան սկզբուէն պէս դատարկվում են և
բոլոր բնակիչները տարնել են դնում Արշա-
ւանքը և կողպակուր նրանց ամենաներկի
պարտագնան է: Կրթիմն նրանց արշաւանք-
ները աւելի արնիս ձեւ են ունենում, բացց
գրանք էլ նոյն աւաղակային արշաւանքեր
են:

Այսպիսի ընդհանուր երեւոյթներից մէկը

է քիւրքերի վերջին շարժումն էր, երբ նրանք շտապեցին օգնել թխրքաց գործերին Վայազէր պաշարիւո ժամանակ: Կռուակուս է այն Տանդամները, որ այդ պայմաններէն իրանց բաժանումը մի յետոյ ստաճին անգամ միացան թխրքերի հետ: Այժմ ակերթը կը լինի մեկն թխրքաց և պարսից քիւրքերի միասնաբար պատճառները: Կարելի է յիշել միայն, որ պարսից զէք քիւրքերի միասնաբար միւս քիւրքերի հետ բաւական երկարացրեց Վայազէր պաշարումը:

Արդեօք թխրքահաստակ Պերդիդի, Եւմիդիտի և Վարսիքի հրացաններով գործարարած քիւրքերի յարձակումները պարկաստանի վրա, նրանց միասնաբար պարսից քիւրքերի հետ մի այլ բնագործի մէջ չուրի, քան թէ մի արշաւանք կողպտուող ղեկավարութեամբ: Արդեօք այս երկուստեքով չի կարելի զէք քիւրքերի միասնաբար միւս քիւրքերի հետ բաւական երկարացրեց Վայազէր պաշարումը:

Քիւրքերի արշաւանքը Պարսկաստանի վրա չէ կարելի պատահական համարել: Արեւմտ ինչով մեկնեց այդ շարժումը:

Արշաւանակ միութեան գոյութեանը 1878 թ. աշտանին ոչ ոք չէր հաւատում: Արեւմտ այդ միութեանը Լեւոնյանի աչքի առջև նրա կամքի հակառակ ուղղութիւն տուցեց Վախանան թխրքազգոյ բոլոր գործերին: Այդ միութեան հետ գործ ունեն և կունենան եւրոպական պետութիւնները ներկայացուցիչները: Գաւի որ ծանօտացած արքանական միութեան կայ ինչն չեն թողարկել, որ կազմուած է քիւրքական միութեանը: Արաժապի եւրոպական մասնաբաժնի արդէն ներսի և Արաստահայկան լրագրիչներին մէջ խօսակցութեան քիւրքերի անբաւականութեան մասին իրանց կառավարութիւնից, նետարականների անբաւականութեան մասին, որոնք իրր թէ ցանկանում են միասնաբար քիւրքերի հետ, խօսակցութեան հարկը անբաւականութեան մասին և վերջապէս

Քիւրքական միութեան կազմակերպումն: Արեւմտ անգամ այսպիսի անկարգութիւնները մեզ պէտք է հետաքրքրեն: Մեր պահանջների երկարութեանը, սխալ գիշեր-Արեւիցից, Արաբից միմեկ հարկահարան սպառնալու թեան մեծամասնութիւնը կազմած է զլուստարակ թխրքահաստակ և պարսկահաստակ գանապան քիւրքի ցեղերից: Պարսկաստանի հարաբարական մասը յոյնց մինչև Վարսի և քիւրքերի գրաւած տեղերից ղէպի արեւելք մինչև Կրաննաշ ընտելցած է քիւրք ցեղերով: Վերջապէս մինչև Եւմիդիտան և Եւստանի սահմանները պարսկական երկրների գանապան տեղերով ընտելուած են քիւրքերը, բախտարները, որոնք մոլեռանայ սիւնի մահմետականներ են, ուրեմն շիա պարսիկների կրօնական անհաշտ թշնամիներ ճա՛հի իշխանութիւնը թափառական այդ ցեղերի վրա չափազանց լինել է և այդ հանգամանքը բաւ յայտնի է թխրքաց կառավարութեանը:

Բ. Կրան միմիստները թէպէտ անպատասառ մարդիկ են, բայց այնու անկասկած իրանց գործը այնքան ազդողութեամբ են կատարում, որ կարողանում են ընդգրկել քիւրքի եւրոպային: Արեւիքի և մերձիկ թխրքաց միմիստների ընդունակութիւնները, քանի որ եւրոպական դիպլոմատիան չէ կարողանում նրանց յազմել: Խառնութիւնով, որ թխրքաց կայսերութիւնը իր այժմեան կառավարութեանը անկարող էր լինի զոյգութեան ունենալ Վախանան թխրքազգութեան, գիտնալով, որ այդ երկիրը վայ թէ ուշ ուրիշներին պէտք է Թիայ, արդեօք թխրքացի գործիչները հարկուս որ չհամարել իրանց համար տեղ պարտաստել է Գոք-Արային տիրակալութեան համար: Կամենալով յետ թաշվել ղէպի այն երկիրները, որոնցից եկել են իրանց նախնիքները, այդ շարժման ստանդարտները չեն կարող չը մտաբերել իրանց պատճառները անստուգութեան և չը ցանկանալ վերականգնել իրանց նախնի հզօր տիրակալութիւնը: Վաք-Արայից մինչև Աե ժողը, Հոգիաստանը և ազգաբար: Այդ միտքը իրագործելու համար բաւական էր միջոց տալ քիւրքերի յարձակումը Պարսկաստանի վրա, որ ստրանական և իրանական տարրերի

մէջ պատերազմ ծագել ճիս կրօնի Պարսկաստանը սիւնի ժողովուրդների մէջ տեղի է գտնուած և ի հարկէ հեշտութեամբ կը կրակի ակնի ուժեղ և լուս պարտատուած թշնամաց: Եթէ սիւնիների շարժումը ազդողութեան ունենայ, նրանց կրօնակիցները զուտ կը բարձրացնեն Պարսկաստանի միւս կողմից ու այս ղէպը ո՛ր ղիտէ ի՛նչ հեռանալու կունենայ քիւրքական շարժումը:

ՆԱՍԱԿ ԹԻՒՐԿՆԵՐ

Վարդապետ, 7 նոյեմբերի

Ստոյա 4-ին Սկիբը էի, ուր աչքի էին ընկնում մի բազմութիւն հարգար տան շարք. այդ պարտութիւնը Վանայ շրջանակներին են, որոնք այլ ևս ճար չունենալով մի կարո հայ շարժմանը մեծանշան պատուով իրանց ընտանեաց կանգնել, որ առաջ լցվել են Արարիկի, սպարիտով հայ դիպլոմատիկ օգնութեան: Գարնանայի և կարող հրապարակ Արեւ-Միլլերի ընկնացը, նրանք որոնք սրանում և Նապաստում կըստ տակ պարտութիւնը, հարկում են Արարիկի գաւառի անպատասխան լինելու հայ ստիպանդների թշուառութեանը: Եւ հրաժարում են զրանց արտադրել նկարները, դրանք նկարագրելու ստիպանդ զուտ են եկել: Հետաքրքրի էր անհանել լողիկով մեծահարուստ պ. Թափանան Արեւիկանու զարմանալ, որի համար Արարիկի 52 համարում հրապարակուած էր, իրր թէ Վանայ սպարտները 10000 Բ. է խառնակ: Խիստինան պատմելով արքան իր անպակ կրակի և զրա նման մի բան: Երկրիցը թող սրտով միմեկ որ այդպիսի անհիշարելի գործ Թիայ չը կրեն Նապաստական գործերի նկատմամբ: Յիշեալ քահանայ Արեւիկաների և կարողանալու ընդդէմ իրանցից արտադր քարերը քանդակով Սկիբում իր համար ջրապառ և շինել: Սկիբի երկուստ և ստանդարտները բաւական ընդհարող գրութեան մէջ են: Վարժապետներ գաւառական պարտանշանները գառ, պարտատուած են մարտական գործերին նպատակ մարտ ներկայացուցիչներ ստի: Գաւառական պ. Ե. Գեօղաշանայ գրակի և բոլոր ազգայնականութեան յարգանք համարել թխրքաց Գ. գաւառական պ. ցեղից աստանդարտներին և իրականացը:

Այսպիսի թիմիկական անտարաներ ընտելց թողած անցկայաց ասաներ, իրերի միմեկը պարտական իրականութիւնը, կարծես Վարսի հակառակ ստորոտ անկարող ճնջուած է ամեն որ, ամեն տեղ յարձակումը, ամեն տեղ բռնաութիւնը:

Վրանները 22-ին Նախիջի խաղիցա չէին հայտարարել, զիպէտ, ճապարի և սեպիտից չէին իրականութեան ժողովում է, նրանց հարցը: Կանոն չէին իրար լրանի հարկը: Բարդ ցեղապետներ միմեկ են Պարսկաստանի արշաւանքի մասնակցից: Ի նկատի տանելով հայոց շարժումը, բայց և այնու այդ ժողովում միմեկ են հայոց զիւրիկի վրա յարձակումները անելու: Հոգիաները 27-ին մի պրպական նրապի զիւրիկ յարձակում է հայտնալ Անտոյ գիւղի վրա, իրարացի, թէ կանայք և թէ տարանայի ամ իրար լրանի կուտ են հրացաններ և արեր ինչ ղիտով, բրով և այլ երկարազաման գործիչներով և կառարարութեան պայտապետներ զիւրք յախիպաղիցները: չը հասած որ Անտոյ

զիւրք գաւառում է Թօփաք-Բաղից 7 վերստ նետարտական վրա, ուր նստում է Գաւան, թիւրքերը ու մի օգնութիւն չեն տակ զիւրքաց: Կառավարութեանը փոխանակ սպարիտ անկարողութեան անպակ տանելու, զգաւում է բրկել իրականութիւնը: Եւ այդպէս Բալայիկի միմիստները արքանական նարը ժողովում և երկրից պարտանշան պարտակող շրջապատում է գաւառներ, բայց նրա ճանապարհորդութեան բան նշանակութիւնը քրիտին միտարել և զրգրակն է:

Շատ ոգորովից է Մուստանցը միմեկը: Աստան Սակակ խանութեան հարստակ քրիտ արդից զիւրք ոչխար և տասար ջրի տարել էին, թիւրք կառավարութիւնը այնք պարտանշանութեան ցոյց չը տեղ նախ աստանակց տրուութեան ասպանների ղէմ: Նայտարանի քրիտը անտեղ որ իրանց նարան հայերի ցոյցը օտարներ յախիպակցին, յաղթելին պարտակապտ քրիտին և այդ անտեղ աւար իրանց սեպականութեան շինելին: Այստեղ ով որ ուժ ունի, իրանները նրանք են:

Մարի

ՊՇԵՆՈՒ ԼԵՆՈՒԿԻՆՆԵՐ

ԳԻՒՄՈՒԳՆԵՐ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԵՐ

Ս. ՊԵՏԻՔՈՒԿ, 14 նոյեմբերի: Երկ ճանապարհորդի հարցազրկութեան մի նրաբար ուղեգրովցաւ իրական: Կան լուրեր-Արեւիկային Պետերբուրգի մէջ սպասում են նոյեմբերի 22-ին: Կնայնա Նախիջի հասաւ Սգեսա նոյեմբերի 11-ին, իսկ 14 կուգեւորվի և: Պոյիս:

Ս. ՊՈՒՍԷ, 13 նոյեմբերի: Հատու տեղեկացրից Հոսից, որ հրաժարում է Տայ-Կախիցիները պարտաբար պաշտանից: Կրեւի նրան կը փոխարինէ Արարիան:

ՎԻԵՆԱ, 14 նոյեմբերի: „Polit. Correspondent“ լրագրից հարցազրում է, որ Վուլցցիտի չենքազրկման յանձնարար գործը սկսուած է: Պոսպիլի նշանակուած է Վուլցցիտի նահանգապետ:

ՍԻԲԻՐ, 14 նոյեմբերի: Կուճարուրդի միմիստութեանը հրաժարական տուցի:

Ս. ՊԵՏԻՔՈՒԿ, 15 նոյեմբերի: Պաշտանագետ հարցազրում է, որ Կազանի նահանգապետ Արարիտին արձակուած է պաշտանից իր ինչիցը համմանով:

ԳՈՒԲԵՆ, 14 նոյեմբերի: Պարսիկ և նրա ընկերների գառը նշանակուած է զիւրքաների 16-ին:

Ս. ՊԵՏԻՔՈՒԿ, 16 նոյեմբերի: Երկ միմիստը Արազ ընդունել իրան յանձնարար ընտելի Ժողովում: Միմիստը վեր-կայել ու սայ Ֆինանսների վրա գրով թխրքի և յայս յայտանց այդ գրականութիւնները և ստաճն ակնից:

ՅԵՏԻՍԷՆ, 15 նոյեմբերի: Վուլցցիտի գրականութեան սկզբից երկէ կն օրին և երկուստ յետի վրայ թախի թէ քարցիկ և թէ շըր-Չախայ զիւրքերի գաւառը վերջացաւ:

ԽՆՁԱՅԻՐ—Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԵՐՈՒՆԻ

կար սպանել չէ նարկաստ: Գիտնեք, որ կեանքի բոլոր երեւոյթները մէկ միտակ նետ սերտ կապուած են, և այդ պատճառով յոյս ունենք, որ կարելի է միջոցներ գտնել կեանքը բարեկարգելու, նախ և առաջ ազդելով մի կողմի վրա այն յոստով, որ սպասելից նրա բարեբար ազդեցութեանը կը սպասելի և կեանքի միւս կողմերի վրա: Արեւն այդ միջոցը գտնում ենք օրիորդաց զարդանով մէջ—կանանց կրթութեան մէջ: Գիւրքերու Գրարը ինքը կեանքին ունի կեանքի շատ պայմանները, բայց մի և նոյն ժամանակ նա փոխադարձաբար ազդում է և այդ վերջիններին վրա: Ընդհանրաբար արքանութեան ու կրպիտ սովորութիւնների ու նախադրարմունքների մէջ զարդը զգաւար կարող է հիւր զնուցայց միայն թողել: Նա զարգանում և այն ժամանակ նրա թանկանալիութեան ու ստրկներով սիրամասցած կուպիտ սովորութեանց փոխկանալուն մեծ ծառայութեանը աչքի ընկնի: Ս. Գրիորական զարդից նպատակութեան վրա այդքան խոսելով, շատերը մեծ կարող են անհախաբար համարել սկզբից մինչև վերջը: Այդ որ զարդը կարող է պարտաստել ինչքը կրօնատեսներին և լուս զատարարներին, որ զարդից կարող է ճանաչանել կրօն իր ֆիզիկական ու բարոյական պարտերը իր երեւոյթաց վերաբերմամբ: Որ զարդը միջոց կը տայ կրօն գիտացաբար վերաբերվել կեանքի երեւոյթներին: Այն զարդերը սրբութեւ, որն որ այժմ գոյութեան ունեն պիտուած, սկզբնական-ճիսական զարդերը սրբութեւ իրանց նիւ ու աստանապակ պրօգրամանցով: Այն միայն այդ տարական-ճիս-

կան զարդերն, այդ ժողովուրդական զարդերն, որոնցով որ ապրում են այժմ Եւրոպայի միլիոնաւոր ժողովուրդները: Կարգը չը կայ, որ զոյգ կուտը աննշան է ու աստանապակ պրօգրաման, որ այդ զարդերը շատ փոքր տեղեկութիւններ են անանկում: Բանը շատ ստեղծութիւնների ու շատ պրօգրամանայ մէջ չէ, այլ թէ ինչպէս պէտք է ուսուցիչը շարժել աշակերտը միտքը, կանտակող այդ միտքը մտածողութեան համար, զարկելով նրա մէջ այն ղէպի ուսումն, ազնուացնել դպաստները, նետացնել նրան ամենորայ կերտումութիւններից և ցոյց տալ նրան բարոյական լուս ինչպէս ինչէ այդ կատարած է—կատարած է ամենապիտուորը, մնացածը ինչքն իրան կը բարեկարգով: Վաքի կանտակար կազմակերպութեան համար կեանքը ինքը ստայի և շատ ստեղծութիւնների և միայն այդ մտքի համար կեանքի երեւոյթները օրինակելի կարող են համարուել: Եթէ միտքը կարող է կանտակար կերպով զարգաւորել ու հասկանալ կեանքի երեւոյթները, այն ժամանակ մարդիկ կարող է ձեռք բերել կատարելի փորձառութիւն, եթէ այդ չը կայ, այն ժամանակ կեանքը նրան ոչինչ է սովորցնում, այդ ստալիս է նրան մի բանի ծանոթանալու գաւոր, որոնք պէտք են գտնի նրան միանգամ միայն: Հարկական զարդը ձգտում է վերնում միջոց ստանալ զարգացման նպատակին, և այդ նպատակը իրան զարժանում է, եթէ գործը կանտակար կերպով է յառաջ գնում: Եթէ ինչ նպատակը չէ իրագործուած, այդ դեռ չէ նշանակուած, թէ հարկուս չեն ուրեմն օրիորդաց զարդերն և կանանց կր-

թութեանը: Այդ նշանակում է միայն, որ զարդը դեռ չէ բարեկարգուած և այդ պատճառաւ նա չէ համարում իր նպատակին: Եւ այդպէս մենք կարծում ենք, որ կանտակարութեամբ տարրական զարդը կարող է կրօն տալ այն ամենը, ինչ որ մենք վերնում ստացելու—նա կարող է նրա մէջ անբարեխիղճ այն համամարդկային բարոյական սիրտնշանները, որոնք նա պիտի պատասխանէ իր երեւոյթաց:

Այդպէս ուրեմն կրթութիւնը զիւրքական կեանքում, աղքատ ժողովուրդի մէջ շատ ցանկալի է և կարեւոր, ըստ որում անայն կանանց իրանութեան անկարելի է ձեռք բերել լուս տրուութիւններ ընտանեկան ու հասարակական կեանքի մէջ, անայն կանանց կրթութեան անկարելի է մտածել և աղայցը կրթութեան վրա, և այն զարդերը, որոնք այժմ գոյութեան ունեն, արանց այդ պայմանի, գործում են միայն ով դիտել: Տարիները զարգանալու մտայն միայն նրան, որ նաքն կարող են գործել այդ նոյնը համար բարեկարգող պայմաններով տակ: Գիւրքական արտադրական զարդը կարող է այդ նպատակին հասնալ շատ քիչ ժամանակով, եթէ նա կանտակար կերպով է կազմակերպուած և կատարուած է այն նպատակներով: Որն որ անանկում է պարտաստութեանը, որն որ անանկում է նրան տեղապար մանկակարութիւնը: Վախենալ թէ կեանքի ծանր պայմանների տակ կը կորչէ այն, ինչ որ տալին է զարդը—չը կայ ոչ մի ապացուցութիւն, ըստ որում զարդացած և անգնորդարմ սիրտը իր զարդացման համար միայն նրբի կը գտնի: Կրթութեամբ ազնուացած վաղուք ու բարձր մինչև անգամ անկարող դար-

մանների տակ միայն իրան մարդ կը ծանուցէ ու կը արձայանի իր նարկային արժանատիութիւնը և վերջապէս կարելի է միթէ դանդի երկիր կրել: Եթէ այդպէս գտեսու լինենք, այն ժամանակ պիտի բուրբոլին հեռու կեանքը ամեն մի նիւխտակովից և ինչիկարելի ճակատագրի հակառակին:

Ի հարկէ, ամենից առաջ պատուով ազդեցութեան ունեն մեր ընդհանուր անտեսական ու սոցիալական պատճառները, որոնք կարող են կանանց-կանանց նետացնել, եթէ մեր անտեսական և սոցիալականութեան պայմանները կը փոխան: Բայց պիտի նկատեն, որ լուսարտութիւնը փոփոխում է և ժողովուրդի անտեսական կեանքը և նրա արշարարմանցը թխրքիցը: Պէտք է զանազանով թէ մեր զիւրքաց կանանց կրթութեան վրա ստանդարտութեամբ կը նային ու չեն հանկուտ նրա օգուտ: ու նշանակութիւնը: Ինչպէս ճոյց տուէք գործով զարդից օգուտը ու նշանակութիւնը, կեանքայնացը ձեռք հոցերը զոյգ վրա և ստանդարտութիւնը իրան կրան կը անցնի—կերպից այնպիսի կը պատճառ, որ հարկէ թէ կարող էք բաւականութեան տալ նրան: Վերջապէս յոյսանալ տարաբար թէ հանարկութեանը կրօն անպակ զիւրքի թէ ինչ անտեսակ ուսուցիչները: Կ. Գալանտանց